

Урядовий кур'єр (Київ), УС – Українське слово (Київ), УМ – Україна молода (Київ).

Література

1. Жулинський М.Г. Без єдиної державної мови не буде України // Вечірній Київ. – 27 січня 1999 року. – С. 6.
2. Їжакевич Г.П. Русизм // Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), М.П.Зяблюк та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 526.
3. Коваль А.П. Культура української мови. – К.: Наукова думка, 1964. – 194 с.
4. Ленець К.В. Варваризм // Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), (співголови), М.П.Зяблюк та ін. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 59.
5. Огієнко І. Український стилістичний словник: Підручна книжка для вивчення української мови / Інститут дослідів Волині. – 2 вид. – Вінніпег, 1978. – 496 с.
6. Самійленко С.П. Про деякі питання культури мови вчителя / Про культуру мови. – К.: Наукова думка, 1964. – С.88-96.
7. Товстенко В.Р. Просторіччя в українській мові як структурнофункціональне явище: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2000. – 22с.
8. Тодор О. Запозиченняангліцизми у мові преси 80-90-х років // Українська мова. – Ополе, 1993. – С.87-88.

Анотація

У статті розглядається використання ненормативних запозичень у мові сучасних українських газет. Показано, що вони є вагомим засобом створення мовної образності в періодиці, але, разом з тим, невмотивоване використання ненормативних запозичень нічим не може бути виправдано.

The article deals with a problem of nonnormative loan words in the language of modern Ukrainian newspapers. It is demonstrated that they are substantian mean of making the speech figurativeness in periodicals but, at the same time, amotivational use of nonnormative loan words can't be defensible.

Євгенія Сохацька

м. Кам'янець-Подільський

ІВАН ОГІЄНКО ПРО БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНІЧА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ "НАШОЇ КУЛЬТУРИ" 1935-1937 рр.)

Діяльність Івана Огієнка сучасні дослідники однозначно визначають багатогранною. На сьогодні достатньо охарактеризовані такі її аспекти, як державотворчий (О.Завальнюк, М.Тимошик, І.Тюрменко), культурно-просвітительський та освітянський (В.Ляхощький, Л.Ляхощька, А.Марушкевич, Г.Опанасюк), релігійно-філософсь-

кий (А.Колодний, Л.Филипович, З.Тіменик), літературознавчий (М.Тимошик, О.Мишанич, В.Мацько) та мовознавчий (Г.Бурячок, Л.Мацько) тощо.

Мало досліджуваною залишається літературно-критична діяльність Огієнка, його виступи в ролі критика.

А талант Огієнка як літературного критика проявився передусім на сторінках його журналу "Наша культура" (далі "НК". – Є.С.), який видавався у Варшаві протягом 1935-1937 років.

"Наша культура" виходила одночасно з його ж "Рідною мовою" (1933-1939 рр.), але суттєво відрізнялася від неї. Журнал був задуманий насамперед як "вільний науковий", а також як "незалежний...", що вільно сіяв би національну науку серед широких верств нашої інтелігенції [18, 75]. За справедливим твердженням дослідника української преси А.Животка, "Наша культура" займала поважне місце в пресі українського позасоветського простору" [5, 327].

І справді, з самого початку журнал прагнув бути елітарним, бути творцем високохудожньої національно зорієнтованої культури. "Тільки духовна культура, – писав Іван Огієнко, – творить правдиву національну еліту – духовно-міцну, естетично здорову, в житті витривалу й національну карну" [17, 332].

Іван Огієнко надавав журналу виразно державницького й націєтворчого характеру, що було зрозумілим й виправданим для діаспори в міжвоєнні часи. Радянська Україна розцінювалася Огієнком як підневільна держава, держава, притлумлена більшовицьким чоботом. Тому присутньою була Огієнкова програма: "Для недержавного народу духова культура грає величезну роллю, бо власне нею він може перевищувати народ, що політично підбив його. З історії маємо немало прикладів, коли фізично сильніший народ підбивав собі народ із більшою духовною культурою, але довго володіти ним не міг: духовна культура завжди перемагає" [17, 338].

Журнал культивував дух поваги до науки та її творців, дух толерантності та політичної незаангажованості, що взагалі було властивим науковцю Іванові Огієнку, хоча питання про його політичну орієнтацію є суперечливим [27]. "На сторінках "Нашої культури" писали вчені найрізноманітніших політичних напрямків, – зазначав Огієнко. – В нашій житті це була єдина ланка, де наша еліта легко й беззастережно об'єдналася" [23, 465].

Як надзвичайно цінне відзначав Огієнко те, що еміграція з Великої України (передусім він сам, Л.Білецький, С.Черкасенко, Д.Чижевський, А.Животко, С.Сірополко, В.Щербаківський та ін.) не лише посилила "наукову західноукраїнську еліту", а й через "Нашу культуру" допомагала науковій еліті знайти трибуну і здобути сферу впливу на українське громадянство (за винятком радянської України, де журнал не міг, зрозуміло, поширюватись), сприяти відродженню нації.

І справді, за три роки існування в тридцяти двох томах було надруковано понад двісті наукових статей обсягом 124 др. ар. На

думку Огієнка, **об'єднуючим стрижнем більшості з них була національна ідея**. Зміст наукових статей він розцінював як цінний матеріал для духовного розвитку нації, зокрема її національної свідомості.

У поле наукових зацікавлень І.Огієнка попадають насамперед твори високого патріотичного звучання та художньо вартісні. Особливо ґрунтовною є стаття про творчість Богдана-Ігоря Антонича – "Соняшний поет Б.-І.Антонич. Характеристика поетичної творчості" ["НК". – 1936. – Кн.3]. У ній аналізуються поезії збірки "Три перстені" (1934). У часи їх творення поет заявив про свою приналежність до групи при львівському тижневику "Назустріч", який представляв естетичний напрям у критиці (С.Гординський, М.Рудницький, М.Возняк, П.Зайцев, В.Сімович та ін).

Тижневик демонстрував свою безсторонність до політичних пристрастей доби, обстоював програму естетизму. У виданні дискутувалося питання про світогляд у літературі. Ідеолог видання М.Рудницький ще раніше у своїй книжці "Між ідеєю і формою" (1932) обґрунтував ідею світоглядності літератури, виступав проти запрягання літератури до "суспільної колісничі", бо, на його думку, критика, яка робить це, заганяє літературу в глухий кут [9, 22].

Для сьогоднішнього читача дивними видаються такі твердження, але в умовах Галичини середини 30-х років вони мали сенс. Політична заангажованість поетів "Вісника", головним редактором якого був Дмитро Донцов, та варшавської групи "Танк" викликала "спротив" молодого покоління. Дискусії велися наперед з приводу різного трактування суспільної функції поезії і проблем художньої форми.

Критично оцінювалася стрілецька поезія, яка вважалася вичерпаною (стаття Б.-І.Антонича "Поезія по цей бік барикади". – Sygnaly. – 1934. №34). С.Гординський з тривогою писав про невпинний наплив у періодиці "патріотично-популярних писань", які не зможуть замінити справжньої літератури, бо в них патріотичні елементи не зрослися органічно в один емоційний комплекс [10, 2].

За справедливим твердженням М.Ільницького, "полеміка між представниками різних груп була зумовлена не тільки обставинами політичного життя, боротьбою ідеологій. Вона значною мірою відбивала двояку природу літератури – як явища суспільного, національного, з одного боку, й естетично самодостатнього, підпорядкованого закономірностям внутрішнього саморозвитку, з другого" [9, 22].

Своєрідним протестом проти зведення мистецтва лише до ідеологічної функції був виступ Б.-І.Антонича при врученні йому літературної премії Товариства письменників і журналістів у Львові 31 січня 1935 року, в якому він висунув свою програму – "погодити службу сучасному з тривкими, вищими **мистецькими вартощами** (підкреслення наше – Є.С.), зберегти в цій службі свою індивідуальність і незалежність, влити в жили мистецтва бурхливу кров наших днів, але так, щоб воно не переставало бути мистецтвом... Я сам у своїх поезіях підкреслюю свою **національну** (підкреслення

наше – Є.С.) і навіть расову приналежність не тільки в змісті, але що важніше – ще у формі. Роблю це менше за надуманою програмою, більше за внутрішньої потреби вірності світові, що з нього я вийшов. Я не мандоліст ніякого гуртка. Не вистукую верлібрів на барабані дерев'яного патосу. Знаю добре, що криця й бунтарство, котурни й сурми наших поетів – це здебільше векслі без покриття” [8, 165].

Отже, основними засадами естетичної програми Б.-І.Антонич вважав національну ідею й художню вартість [11, 1].

Збірка "Три перстені" якнайяскравіше виявила яскраву творчу індивідуальність Б.-І.Антонича. Він творив свою оригінальну міфопоетичну мистецьку дійсність, його духовний світ "традиційний і модерний, національний і напоєний європейським світовідчуттям, драматизований глобальними потребами, які тривожили світ" [6].

Праслов'янський лемківський світ, з якого вийшов поет, наділив його особливо чутливим, емоційно вразливим міфопочуттям. Воно обдарувало українську літературу несподівано гармонійним злетом метафорично насичених поезій на крилах національної архаїчної фольклорної культури і явило світові "образ українського світу" в особі великого національного поета. Книга вражає оптимізмом – "розсміянстю" і співучістю: "ріка сміється дном співучим", "співає день", "співають клени", співають двері, скриня, майдан, сміється сніг, ріка і навіть змія в руках хлопчини.

"Іду в захопленні й нестямі, весни розспіваної князь", – захоплено вигукує Б.-І.Антонич ("Князь") [1, 155].

Одним з ключових образів збірки є образ сонця, "прабога усіх релігій", якому поет "за сто червінців божевілля" продає власне життя. Збірка сприймалася як гімн молодості, весні, сонцю. Віталістичний пафос збірки, енергійна дикція й визначили її новаторство, творчу неповторність. Нова тенденція творилася на основі заперечення попередньої, зокрема стрілецької поезії. Її пісеносумовитим інтонаціям протиставлялися енергійна дикція та вольова напруга.

Антонич сповідував ідею неподільної, гармонійної єдності людини і природи, людини і космосу, відчував усі барви, тони і звуки довколишнього світу. Оригінальними були такі риси автопортрету поета:

Я, сонцеві життя продавши
за сто червінців божевілля,
захоплений поганин завжди,
поет весняного похмілля... [1, 125].
"Автопортрет"

Або:

Я все – п'яний дівчак із сонцем у кишені... [1, 120]

Я – закоханий в житті поганин... [1, 121]

Сестра Антонича – лисиця... [1, 349]

Антонич – теж звіря сумне і кучеряве... [1, 233]

Антонич був хрущем і жив колись на вишнях... [1, 275]

За справедливим твердженням М.Льницького, у збірці "Три перстені" Б.-І.Антонич проповідував філософію пантеїзму в сковородинівському розумінні, де природа мислить, де духовне начало розчинене в самій природі [7, 141]. Людина, я, за Антоничем, – це часточка живого організму Всесвіту.

Рецензія І.Огієнка про збірку "Три перстені" була продовженням тих оцінок, які висловлювалися на адресу поета ще в 1935 у журналі "Рідна мова" (ч.6) – "Мова Богдана-Ігоря Антонича" (С. 255-262). Матеріал збірки дав привід І.Огієнкові сказати високі слова похвали поетові за те, що його мова чисто літературна, щиро надніпрянська [26, 255]. Ця риса імпонувала ідеологічній платформі І.Огієнка як соборника і націєтворця. Врадуваний І.Огієнко констатує: "Віднині Україна культурною мовною, цебто найголовнішою, стає єдиною Нацією" [26, 255]. Мова Б.-І.Антонича, на думку І.Огієнка, є наочною реалізацією його гасла: для одного народу одна літературна мова. "Мовне чудо над Полтвою" (річка у центрі Львова. – Є.С.) – так образно визначив суть поетичної мови поета І.Огієнко [26, 255].

Знаємо, що неспроста Б.-І.Антонич здобув такий високий титул від глибокого знавця української мови І.Огієнка.

Від спогадами Ірини Вільди, під час навчання у Львівському університеті йому було важко зблизитися з радикальними студентами-українцями через свій лемківський діалект – дівчата "бокували зразу від нього, вважаючи його за поляка, що робиться "приємним" для нас, українок" [6, 57].

Та він уперто вивчав українську літературну мову, українську і світову літератури, слов'янські мови, мову англійську, німецьку іспанську... Виписував незнайомі слова, синоніми, метафори, конспектував праці з історії літератури, філософії, мистецтва, перекладав і писав вірші.

Збереглися сотні карток, в яких Антонич записував цікаві фрази з творів українських письменників, розставляв наголоси. Був членом гуртка студентів-українців при науковій секції товариства "Прихильників освіти".

Все назване в результаті привело до того, що Антонич так опанував українську літературну мову, що в знанні її перевершив друзів-галичан. За віршами багато хто вважав його за надніпрянца, а потім із здивуванням питав: "Як, ви – лемко?" [7, 124].

До речі, Б.-І.Антонич, за спогадами його нареченої Ольги Олійник, високо цінив журнал "Рідна мова" І.Огієнка [24, 360]. Сумлінно і послідовно студіював кожний номер. Зберігав річники навіть тоді, коли опанував українську літературну мову, як ніхто в Західній Україні. Вказуючи на журнал, за Ольгою Олійник, часто говорив: "Це спомин моїх перших кроків" [24, 360].

У згаданій рецензії, уміщеній у "Рідній мові", І.Огієнко дає високу наукову оцінку поетичній мові Б.-І.Антонича, вказує на її образність, прозорість порівнянь, красу епітетів ("сильні, глибокі, ясні, пахучі, соняшні, нав'язні лемківською природою"), легкість рим, соковитість слова тощо.

Наголошує І.Огієнко і на такій особливості мовлення поета, як дотримання в цілому загальноукраїнських літературних наголосів.

Всі вказані особливості мови поета дали підстави назвати Б.-І.Антонича поетом з Божої ласки, творцем соборних цінностей, поетом "цілої України" [26, 262].

Тонко підмітив І.Огієнко й особливість світовідчуття поета, його пантеїзм: "Поет поєднувався з природою в одне неподільне ціле, а тому сприйняв особливий світогляд ("поганин я"), а плодом цього з'явилася чисто поетична мова" [26, 258].

Жанр "силуетки" (жанр для віршування), а саме так визначив І.Огієнко статтю про поезію Б.-І.Антонича під назвою "Соняшний поет Богдан-Ігор Антонич. Характеристика поетичної творчості" в "Нашій культурі" – 1936. Кн.3 [20, 213-220].

Насамперед критик **акцентує увагу на соборності як особливій цінності збірки та визначенні поета як "помітного письменника, що з ним мусимо рахуватися в українській літературі"** [20, 213].

Основна увага І.Огієнка приділена визначенню складових, що визначає поетичний талент Богдана Антонича – лірика. Це насамперед безпосередність, щирість почуттів ("жодної натягненості, жодної видуманості тематики"), а також одухотворення неживої природи. Ключовим же словом для визначення своєрідності поета є Огієнкове слово "соняшний". Влучними є спостереження І.Огієнка: "Лемко, верховинець, наш поет виріс під гірським **сонцем** (підкреслення Огієнка. – Є.С.), і воно стало йому провідною книгою буття, – цілий світ він бачив у сонці. "Жарким тюльпаном горіло сонце юним снам", а це й породило соняшну Антоничеву поезію, ту правдиву поезію, що, читаючи її, стає Вам соняшно на душі, як на Великдень у дитинстві, і ваша вбога хатина переповнюється осяйного світла, ніби сам Бог навістив її" [20, 216].

Останнє дає справедливі підстави сучасним дослідникам твердити про наявність біблійної естетики у творчості Б.І.Антонича, про наявність у творах поганського та християнського начал [13, 83]. Мотив пізнання всевишнього, прагнення гармонії з космосом, мотиви благовіщення і воскресіння, передчуття апокаліпсису, присутні в його творчості, свідчать про біблійну закоріненість його поезії.

Особливо актуальними для тодішніх обставин (часи зневіри після поразки державницьких змагань) були похвали на адресу Б.-І.Антонича як поета оптимістичної настроєності та світлого світовідчуття. За І.Огієнком, його лірика "чиста, свіжа й бадьора", "п'янка й блискуча", його вірші шалені. Поет "душею відчув величезну цінність найбільшого Божого дару, – молодости, й по вінця переповнений цим щастям" [20, 214]. І далі: "О молодосте, ти одна незаплямована й хороша", і поет використовує її тим, що вся зодягає в убрання світле, радісне й бадьоре" [20, 214].

У рецензії проявилася і така риса світогляду І.Огієнка, як глибока релігійність. Вказавши на пантеїстичну природу світовід-

чуття Б.-І.Антонича, І.Огієнко резонно ставить запитання: "Тільки зовсім непотрібно вживає Антонич модного слівця – поганин, як то роблять тепер і інші. Та чи ж християнство, особливо первісне, забороняє злитись із природою? Чи ж Христос не кохав палко природу? Чи найкраща його наука не зв'язана з горами, річкою та морем? Чи поет, що створив Псалтиря, не співає пісень природи? Чи Антонич забув сотні щирих подвижників-християн, що кидали світ цей та йшли на природу? Чому наші давні монастирі були положені в найпоетичніших містах? Тільки з пізнання величі й краси природи глибоко пізнаємо свого Бога, а для цього зовсім непотрібно ставати аж поганином?" [20, 215].

Цим, однак, не вичерпуються зауваження І.Огієнко глибоко шанованому поетові. Промовистими для позиції І.Огієнка-державника є його міркування з приводу громадянської позиції поета. Не заперечуючи наявності соціальних мотивів в його поезії ("задумана країна", "відвічна лемківська нужда"), І.Огієнко висловлює побажання, щоб поет викристалізувався як поет-громадянин. На думку вченого, поет-громадянин поки що лише "визирає не сміло" з-поза "Трьох перстенів". Талановиті вірші Антонича, на глибоке переконавання І.Огієнко, поки що лише для вибраних.

Таке твердження І.Огієнко потребує роз'яснення. "Поезія для вибраних" – це суцільна правда. Бо справді, це була творчість талановитого інтелігента, людини високоосвіченої, яким був Б.-І.Антонич. З дипломом магістра філософії закінчив філологічний (чи як тоді називали філософський) факультет Львівського університету під керівництвом професора Г.Гертнера. Як здібного студента його мали послати на державний кошт у Болгарію для поглибленого вивчення слов'янських мов, а натомість поїхав син впливових батьків. Був членом АНУМ – Асоціації незалежних українських митців, редагував журнал "Дажбог", його вважали справедливо найбільшим західноукраїнським письменником після І.Франка.

Щодо громадянських позицій Б.-І.Антонича, то тут треба, перш за все, звернутися до тверджень самого поета. Він повсякчас наголошував, що він – поет національний. Був переконаний: "...митець повинен служити передусім хвалі своєї Батьківщини". Попри декларовану "аполітичність", Антонич повсякчас наголошував, що він поет – національний і йшов своєю творчістю "на з'єднання з громадянськими позиціями української класичної поезії" [25, 57]. Тому й звертався до Шевченка, до його слова, яке для нього "за бронзу й за мідь тривкіше". Шевченко для нього "вогнь, людина, буря", людина, що "дивиться в столітню далеч" ("Країна благовіщення"). А Франка називав "учителем і поетом, виховником, будівничим", який навчав "шляхи майбутнього в мету спрямувати сміло".

В уже згадуваній промові з нагоди присудження поетові премії Товариства письменників і журналістів він підкреслював свою "національну приналежність" не лише у змісті, а й у формі.

За афішовану бездіяльність "діставалося" Антоничеві й зліва, й справа. Прокомуністично налаштований О.Гаврилук у статті "Пани і

паничі" над "Кобзарем" ставив його поряд з поетами національно тенденційними, ідейність яких він кваліфікував як буржуазну ідейність [25, 57].

Антонич вважав, що мистецтво є "суспільною вартістю", а отже – і "національною вартістю". У статті "Національне мистецтво" він писав: "Митець є тоді національним, коли признає свою приналежність до даної нації та відчуває співзвучність своєї психіки із збірною психікою свого народу" [2, 475].

У його наступній збірці "Книга Лева" (1936) (її не враховував І.Огієнко, бо свою сільветку написав ще у травні 1935 р.) є вірш "Батьківщина", в якому Б.І.Антонич відверто декларує свою життєву, громадянську позицію:

Слухай: Батьківщина свого сина кличе найпростішим, неповторним, вічним словом [1, 220]

До речі, вірш "Батьківщина" був опублікований в "НК" [1935. Кн. – 3. – С. 180].

У цій же збірці поет вміщує вірш "Слово до розстріляних", пройнятий гіркою печаллю з приводу жорстокої розправи сталінськими опричниками над українськими письменниками 1934 року. Захоплюється звитязництвом юних героїв Крут, засуджує агресію фашистської Італії.

Безперечно, І.Огієнко все це знав, але його ідеологічні імперативи диктували інше. Перш за все він дбав про націєтворчість, про гартування українського духу, без якого неможливе відродження нації. Тому зрозуміле його зауваження: "Поет мусить служити не тільки чистій поезії, але й безталанній українській Нації – цього не вільно нікому ані на хвилину забувати. А поки що – Антонич іще далекий від цього: тематика в нього інтернаціональна, для нашої Нації не будівна. Це поезія для вибраних" [20, 219].

І далі у прикінцевому твердженні статті читаємо: "Сьогодні, коли всі свідомі українські сили мусимо скупити для здобуття щастя нашому Народові, мусять наші поети взяти в цьому найвидатнішу роль. Нехай власне вони вогненним своїм словом запалять нам народного духа, освітять нашу путь грядущу й повернуть народ до кращої долі.

Тематика чистої лірики потрібна нам на свято, а нас же, поки що, огортує тяжкий і суворий будень. Глибоко віримо, що багато з наших сучасних поетів, а серед них і соняшний Антонич, незабаром викреснуть і громадський вогонь, і щиронаціональні мотиви. Бо український поет найперше мусить бути патріотом-громадянином" [20, 220].

Отже, зауваження про недостатню громадянськість (читай: виразну національну тенденційність) Б.І.Антонича було складовою цільною ідеології І.Огієнка. Хоча у програмних статтях він декларував свою позапартійність чи то поетичну незаангажованість, однак постійно виконував свою місію будителя народного духу, служив національній ідеї.

Правда, свій своєрідний "докір" Б.-І.Антоничу Огієнко згладив великою похвалою поета з приводу поеми "Пісня про ізгою" ("Дажбог", 1932) і поезії "Уривок". Остання була видрукувана у "НК" ще у 1935 р. (№ 2).

Останніми рядками поезії є слова:

Мій сон, мій голос неспокійний
в моїй трагічній батьківщині [15, 118].

Про них І.Огієнко сказав, що "останнім рядком поет надав яскравої патріотичності цілому віршові [20, 220].

Крім критичних відгуків про Б.-І.Антонича, І.Огієнко вміщував у своєму журналі чимало його поезій. Всього їх було надруковано 14. За роками: 1935 – 9, 1936-5.

Отже, 1935 був роком інтенсивного доробку Б.-І.Антонича. Продуманим був підбір поезій для публікації – це переважно твори своєрідного Антоничевого патріотизму, патріотизму, замішаного на любові й щемному смуткові до рідної землі ("трагічна батьківщина", "земля батьківська", "село у вільхах і ліщині", "де на дахах червона черниця", "клятьба бездоганна", "жовті косатні"), є й вірші глибоко ліричні, передусім пейзажні ("Черемховий вірш", "Косовиця") чи інший ("Нелюб").

Поезії Б.І.Антонича друкувалися поряд з віршами С.Черкасенка, Б.Лисянського, віршами виразно антисоветського спрямування.

І.Огієнко творив світ справжньої української культури, не зламану репресивною системою сталінщини.

Уже згадуваний вірш Антонича "Уривок" вдало сусідив з раніше видрукованою поезією не менш шанованого І.Огієнком С. Черкасенка "Сонце з України". Тут теж маємо образ сонця, образ, домінуючий у Б.-І.Антонича:

Щоранку я вітаю Сонця схід,
Я жду його ще з ночі, як омани...
Встаю, кричу назустріч:
"Ти звідтіль,
З далекої моєї України,
Де виє ще червона заметіль
Свої пекельні, дикі "октябрини!" [14,45].

І даремно раділи марксистські налаштовані радянські критики з приводу виїзду за кордон І.Огієнка, бо він, мовляв, представляв стару культуру. Зокрема, В.Коряк твердив: "Та не тільки в огні революції спопеліла українська культура", не тільки з Огієнками виїхала за кордон. Вона вмерла від старечої хвороби Неньки-України. З нею вмерло все старе – українське мистецтво, отже, й література" [4, 74].

Прийом наступності, спадкоємності, що є важливою підвалиною національного літературно-естетичного процесу, характерний для творчої діяльності І.Огієнка, зокрема й літературно-критичної. Свідченням чого є й характеристика творчості Б.-І.Антонича, суттю яких є вдале поєднання соціологічних та естетичних критеріїв у підході до літературних явищ, що властиве було справжній науці дорадянського часу.

У часи, коли у літературно-критичному житті підсоветської України остаточно утверджується одномірний марксистський ідеологізм шляхом нищення шкіл та напрямів, коли "вільна об'єктивна думка

підпорядковується партійним наказам; критика переходить одверто на партійного жандарма" [4, 107], критика Огієнка свідчила, що лише в умовах вільного розвитку можлива об'єктивна художня думка.

Тому дивно, що ні прижиттєва, за винятком Л.Білецького, ні критика у відродженій Україні не залучає критичного доробку І.Огієнка, характеризуючи літературно-естетичну думку першої половини ХХ ст. [9, 12].

Л.Білецький [3, 362] відносив Івана Огієнка до представників теорії наслідування (за М.Ільницьким, порівняльно-історичного методу) поряд з іменами Ярослава Гординського, М.Мочульського, М.Марковського, П.Филиповича та ін.

На жаль, пунктом № 17 про теорію наслідування книга Л.Білецького закінчена лише першою книгою. Несприятливі умови вигнання не сприяли продовженню роботи. Згодом Л.Білецький стає чільним критиком у виданнях І.Огієнка, його академічний стиль мислення збігався з Огієнковим.

Виваженістю оцінок, глибоким проникненням в ідейно-естетичну суть творів характеризуються й інші рецензії І.Огієнка з приводу творів поточного літературного процесу: щойно появленого перекладу "Слово про Ігорів полк. Український героїчний епос кінця XII ст. у перекладі Святослава Гординського" (Львів, 1932) [19,152-153], "Поет душевної туги. Мирослав Ічнянський (рецензія на книгу "Ліра емігранта". – Вінніпег, Канада. – 1936) [21, 290-297], рецензії на історичні твори В.Гренджі-Донського ("Ілько Липей", 1936, "Петро Петрович", 1937) [22, 462-463].

Але це тема для іншої статті.

Вірність оцінок, глибина літературно-естетичного аналізу творів – характерні ознаки критичних суджень Івана Огієнка.

В цілому це й було властиве літературно-естетичній платформі журналу. За це й шанували журнали науковці й визначні діячі, не заангажовані більшовицькою системою. У статті "Голос українського наукового й громадського світу про потребу "Нашої культури" (1935. Кн. 4), [16, 258-263], поданий від редакції, наводяться слушні міркування про високий науковий рівень журналу та його виразну патріотичну орієнтацію. Наприклад:

"Відносячись з великим поважанням до всього того, що досі зробила наша провідна інтелігенція, не можу не висловити Вам свого погляду, що в смислі поглиблення в українських масах здорової **державницької ідеї**" (виділення наше. – Є.С.) зроблено мало. Мало зроблено для того, щоб виховати мужній характер у нашім народі. Мало плекалося поваги до військовости. Глибоко вірю, що Ви в своєму неокультурному виданні будете сіяти ці, нам, українцям, так потрібні ідеї". – 6.IV.1935. **Павло Скоропадський** [16, 259].

"Робите мені велику честь, запрошуючи мене до співучасті в "Нашій культурі". Буду старатися по можливості відповісти Ва-

шому бажанню. Предмет такий інтересний, що загострює цікавість і побуджує охоту писати. Я вже віддавна й до "Рідної Мови" маю намір написати на Ваше запрошення. Прийміть вислови найщирішої поваги". – 13.IV.1935. **Митрополит Андрей**. Львів [16, 259].

"Ваша несподівана звістка про можливість появи нового місячника "Наша культура" справила мені величезну приємність, і то тим, що на чолі його стоятиме Ви: це ж запорука, що автора не питатиметься – како віруеш політично, а звертатиметься увагу на самий твір, на його **мистецьку** чи **наукову** (виділення наше. – Є.С.) вартість та на добру літературну мову, цебто на те, чим у нас не може похвалитися жоден часопис". – 3. III. 1935, **Спиридон Черкасенко** [16, 260].

"На "Нашу культуру" я дивлюся як на орган дуже важливий, аполітичний, апартійний, і тому мені надзвичайно дорогий, як єдина безстороння трибуна української культури й слова". – Прага, 12. IV. 1935. **Проф. Леонід Білецький** [16, 261].

"Дуже тішуся, діставши звістку про Ваш новий часопис "Наша культура", та, розуміється, охоче буду до нього писати. З щирою повагою та найліпшими привітаннями **Дмитро Чижевський**, проф." – 10. IV. 1935 [16, 261].

"Справді з подивом дивлюся на нове Ваше діло, на "Нашу культуру". У Вашому положенні, в сьогоднішніх часах, коли наше громадянство так байдуже відноситься до всяких культурних проявів життя, треба мати дійсну героїчну віру в перемогу, щоб зачати таку працю. Безперечно, такий науково-літературний місячник, що гуртував би коло себе всі наші творчі сили без огляду на їхні переконання, нам доконче потрібний, та ще з такою всім приступною передплатою". – 31. III. 1935. **Яр. Мандюкова** [16, 262] та багато інших.

Важкі матеріальні умови, в яких опинилися й Іван Огієнко, й його видання, визначило подальшу долю "Нашої культури". Журнал припинив своє видання у грудні 1937 року. У прощальній статті "Наша культура" тимчасово не виходитиме. До наших читачів та прихильників" І.Огієнко ще раз наголосив, що журнал щомісяця нагадував науковим установам Європи про існування української науки [23, 466].

Припинення органу оголошувалося тимчасовим, але виявилося постійним. Однак журнал навічно увійшов в історію української естетичної думки міжвоєнних часів ХХ ст. (і значною мірою завдяки критичним статтям І.Огієнка).

Література

1. Антонич Б.-І. Пісня про незнищенність матері. Поезії. – К.: Радянський письменник, 1967.
2. Антонич Богдан-Ігор. Твори. – К., Дніпро, 1998.
3. Білецький Леонід. Основи української літературно-наукової критики. – К.: Либідь, 1998.

4. Гординський Ярослав. Літературна критика підсоветської України // Праці відділу українознавства [Українська Могилансько-Мазепинська Академія Наук]. – Т.І. – Львів. – Київ. – МСМXXXIX. – 139.
5. Животко Андрій. Історія української преси. – К.: Наша наука і культура, 1999.
6. Жулинський Микола. "Хто ж потребує слів твоїх?" – Дивослово. – 1998. – №1.
7. Їльницький Микола. Четвертий перстень // Весни розспіваної князь. Слово про Антонича. Статті. Есе. Спогади. Листи. Поезії. – Львів: Каменяр, 1989.
8. Їльницький Микола. Поетичні школи в західноукраїнському літературному процесі 20 – 30-х років ХХ ст. // Записки наукового товариства ім. Т.Шевченка. Праці філологічної секції. – Львів, 1990. – Т.ССXXI.
9. Їльницький Микола. Критики і критерії. Літературно-критична думка в Західній Україні 20 – 30-х рр. ХХ ст. – Львів: ВНТЛ, 1998.
10. Назустріч. – 1935. – Ч.2.
11. Назустріч. – 1935. – Ч.4.
12. Наєнко М. Українське літературознавство. Школи, напрями, тенденції. – К.: Видавничий центр "Академія". – 1997.
13. Насмінчук Галина. Біблійна естетика у творчості Б.І.Антонича // Біблія і культура. – Чернівці. – 2000. – №1.
14. Наша культура. – 1935. – Кн.1.
15. Наша культура. – 1935. – Кн.2.
16. Наша культура. – 1935. – Кн.4.
17. Наша культура. – 1935. – Кн.6.
18. Наша культура. – 1936. – Кн.1.
19. Наша культура. – 1936. – Кн.2.
20. Наша культура. – 1936. – Кн.3 (12).
21. Наша культура. – 1937. – Кн.67.
22. Наша культура. – 1937. – Кн.11.
23. Наша культура. – 1937. – Кн.12.
24. Олійник (Ксенжопольська Ольга). Забутий поет Лемківщини // Весни розспіваної князь. Слово про Антонича. Статті. Есе. Спогади. Листи. Поезії. – Львів: Каменяр, 1989.
25. Павличко Дмитро. Пісні про незнищенність матері // Весни розспіваної князь. Слово про Антонича. Статті. Есе. Спогади. Листи. Поезії. – Львів: Каменяр, 1989.
26. Рідна мова. – 1935. – Ч.6.
27. Турменко І. Державницька діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона). – К., 1998; Ляхоцький Володимир. "Тільки книжка принесе волю українському народові". Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). – К.: Видавництво ім. Олени Теліги. – 2000.